

AKADEMIE VAN KUNSTEN

Raad van Cultuur
Kristel Baele

Amsterdam, 31 mei 2024
Kenmerk: FAO/AvK/ 911

Contact: Bestuur Akademie van Kunsten
Melle Kromhout
avk@knaw.nl

Betreft: Reactie op het rapport 'Toegang tot
cultuur'

Geachte mevrouw Baele,

Het bestuur van de Akademie van Kunsten heeft grote waardering voor de zorgvuldigheid waarmee dit omvangrijke rapport tot stand is gekomen. In de aanloop naar publicatie is veel tijd en denkkraft geïnvesteerd in het gestalte geven van een mogelijk nieuw cultuurstelsel. Op basis hiervan stelt het rapport belangrijke stappen voor om het culturele veld werkelijk breder en toegankelijker te maken. Het is van het grootste belang dat de overheid en de sector de komende jaren daadkrachtig inzetten op het vergroten van de diversiteit en toegankelijkheid van kunst en cultuur en het realiseren van een bredere deelname vanuit meer groepen in de samenleving. Om daadwerkelijk tot een gedragen en effectief nieuw stelsel te komen, zal echter nog veel inspanning nodig zijn.

De Akademie van Kunsten is in beginsel positief over het voorstel van de Raad om een nieuwe Kaderwet Cultuur op te stellen, waarmee gemeentes en provincies worden verplicht tot het doen van investeringen in kunst en cultuur en waarmee investeringen tussen de verschillende bestuurslagen beter op elkaar af kunnen worden gestemd. Zij ondersteunt de ambitie om in te zetten op regionale spreiding, maar is kritisch op het gegeven dat de voorgestelde wet nog steeds uitgaat van een top-down stelsel, waarbij gemeente, provincie of rijk zich opstellen als baas aan wie verantwoording moet worden afgelegd. In een alternatief model op basis van *stewardship* en *commons*, zoals dat bijvoorbeeld werd voorgesteld door bijzonder hoogleraar bestuurskunde Martijn van der Steen tijdens het Paradijsdebat 2023, opereren partijen in een meer horizontaal, nevenschikt verband. Op die manier worden verantwoordelijkheden samen gedragen en regeldruk verminderd. Verder merkt het bestuur op dat een wettelijk basis voor cultuur alleen zin heeft als er ook financiële middelen beschikbaar zijn en blijven om die taken uit te voeren. De afgelopen jaren heeft de praktijk laten zien dat dit bij het overhevelen van taken naar gemeentes en provincies lang niet altijd het geval is. In het ergste geval leidt een dergelijke operatie dan ook niet tot een verrijking, maar tot een verarming van het aanbod. Tot slot onderschrijft het bestuur het grote belang van meer aandacht en middelen voor cultuur in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Het beperkte succes van eerdere pogingen hiertoe is teleurstellend en zorgwekkend en de Raad benadrukt terecht dat een inclusiever beleid op dit gebied van het grootste belang is.

Vanuit dit oogpunt is het goed en noodzakelijk dat het rapport expliciet pleit voor meer geld. Een breder en inclusiever kunstenveld betekent immers meer participanten en spelers, meer communicatie, meer plekken, meer betrokkenheid, en nieuw publiek. Dat vereist meer budget en

het is dus terecht dat de Raad duidelijk is over de noodzaak van 200 miljoen extra. Het is niettemin zeer de vraag of enkel en alleen een transitie naar een nieuw stelsel afdoende is om de vraag naar een dergelijke investering politiek te rechtvaardigen. Een pleidooi voor een structurele, substantiële verhoging van het cultuurbudget vereist een bredere visie op het belang van kunst en cultuur in de samenleving, waarbij ook aandacht is voor de relatie met andere beleidsterreinen. Dit is op dit moment nog onvoldoende uitgewerkt. Daarnaast moeten we onze ogen ook niet sluiten voor het feit dat extra investeringen in het huidige politieke klimaat allerminst zeker zijn. De vraag is dan ook wat er van de voorstellen van de Raad overblijft als die 200 miljoen er op geen enkele manier komt; nu niet, en in de nabije toekomst ook niet. Ook met dat scenario, hoe onwenselijk ook, moet rekening worden gehouden.

Wat betreft die relatie van kunst en cultuur tot andere beleidsterreinen, kan de structurele schaarste in de kunst en cultuursector niet los worden gezien van de schaarste in het onderwijs, en in het kunst- en cultuuronderwijs in het bijzonder. De infrastructuur voor kunst- en cultuuronderwijs is in Nederland de afgelopen decennia haast volledig afgebroken: culturele centra, muziekscholen, en instellingen voor kunsteducatie zijn bijna zonder uitzondering verdwenen of vervangen door marktpartijen en stichtingen. Een dergelijke verschraling is niet goed gebleken voor de brede welvaart, want heeft een negatieve invloed op gezondheid, burgerschap, levenslust en eigenwaarde van burgers en de samenleving. De verantwoordelijkheid voor het opvullen van die lacune neerleggen bij het kunstenveld, onder de noemer maatschappelijke relevantie, is niet realistisch als er niet ook fundamenteel geïnvesteerd wordt in het volledige ecosysteem: in onderwijs, in het amateurveld en in professionele organisaties. Kunst moet ook beschikbaar zijn voor en perspectief bieden aan mensen die daar niet vanuit zichzelf mee in aanraking komen. Een dergelijk breder maatschappelijke perspectief zou het pleidooi van de Raad versterken.

Het bestuur van de Akademie van Kunsten is het eens is met de observatie dat er meer aandacht moet zijn voor inter- en transdisciplinaire projecten, maar is niet onverdeeld enthousiast over het voorstel van de Raad tot het instellen van één Rijksfonds voor cultuursubsidies. Het bestuur erkent dat het huidige stelsel onvoldoende plaats biedt aan kunstvormen en -praktijken die niet passen binnen de bestaande regelingen en niet flexibel genoeg is om nieuwe vormen snel te accommoderen. Zij is er echter niet zeker van dat een fusie van de huidige fondsen tot één instelling de juiste weg is om deze problemen te verhelpen. Met name het gevaar van eenvormigheid enerzijds en onbestuurbare bureaucratie anderzijds acht zij reëel. Alhoewel de Raad expliciet stelt dat dit niet de inzet is, is het niet ondenkbaar dat politieke spelers een fusieoperatie inzetten als meer of minder verkapte bezuinigingsmaatregel, waarmee veel expertise verloren zou gaan. Eén instelling maakt het veld bovendien kwetsbaar voor politieke grillen en bezuinigingen, in het somberste geval van het slag dat we de afgelopen jaren hebben gezien in landen als Hongarije en Polen. Het bestuur pleit er daarom voor om voorzichtig om te gaan met het samenvoegen van fondsen, oog te houden voor de goede kanten van het huidige, organisch gegroeide, fijnmazige systeem en hoe dan ook in te blijven zetten op diversiteit in bestuur.

Kortom, de Akademie van Kunsten verwelkomt het rapport van de Raad van Cultuur, dat met gedegen vooronderzoek en een veelheid aan gehoorde stemmen aanzet tot nadenken en discussiëren over de toekomst van het cultuurbestel. Dit is immers hard nodig om de sector innovatief, inclusief, toegankelijk, inspirerend, weerbaar en werkbaar te houden en maken, in het hele land, inclusief Caribisch Nederland; en het advies om te investeren in de culturele infrastructuur op de eilanden is daarbij hoogst urgent. Het bestuur staat in beginsel positief tegenover het idee van een Kaderwet Cultuur, maar zou graag na willen denken over een meer horizontaal gedragen model. Zij pleit daarentegen voor voorzichtigheid inzake het idee om de cultuurfondsen samen te voegen tot één Rijkscultuurfonds. Verder ziet zij graag meer aandacht voor de rol van kunst- en cultuuronderwijs en een bredere blik op de inbedding van kunst en cultuur in de samenleving als geheel. Dat een stelselwijziging geld kost, ten slotte, is evident, en de sector

verdient betere bekostiging over de hele breedte. Het is echter de vraag hoe realistisch deze vraag om extra middelen in het huidige tijdsbestek is.

Het bestuur van de Akademie van Kunsten is graag bereid om de komende jaren samen met de Raad van Cultuur en in gesprek met het veld en de politiek mee te denken op weg naar een sterker, veerkrachtiger en rijker cultuurstelsel in 2029.

Met vriendelijke groet,
namens het bestuur van de Akademie van Kunsten,

Liesbeth Bik
Voorzitter

[Akademie van Kunsten](#)

